

ASALARINI ASOSIY ASAL YIG'ISH DAVRI VA KUZ-QISH MAVSUMIDA BOQISH

*Vobkent tuman 3-son texnikum
o'qituvchisi Asatullayeva Zarnigor*

Asalarichilik — serdaromad va mas'uliyatli soha bo'lib, yil davomida to'g'ri parvarish talab qiladi. Asalarilar uchun eng muhim davr — **asosiy asal yig'ish mavsumi** bo'lsa, undan keyingi **kuz-qish davri** oilaning sog'lom saqlanishi va kelgusi yil hosili uchun hal qiluvchi bosqich hisoblanadi. Quyida shu ikki davr haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Asosiy asal yig'ish davri

Asosiy asal yig'ish davri odatda bahor oxiri va yoz oylariga to'g'ri keladi. Bu paytda tabiatda nektar va gul changi mo'l bo'ladi. O'zbekistonda bu davr ko'pincha may-iyul oylariga to'g'ri keladi. Asalarilar beda, kungaboqar, akatsiya, tog' va dala gullaridan nektar yig'adi.

Asal yig'ish davrida asalarichi quyidagilarga e'tibor berishi kerak:

- Uyalarni kengaytirish (qo'shimcha romlar qo'yish)
- Yosh va sermahsul ona arini saqlash
- Oilaning kuchini nazorat qilish
- Kasalliklarning oldini olish
- Yetilgan asalni o'z vaqtida ajratib olish

Kuchli oila bir mavsumda 20–50 kg va undan ortiq asal berishi mumkin. Bu esa to'g'ri parvarish va qulay ob-havoga bog'liq.

Kuz davrida asalarini boqish

Asosiy asal yig'ish mavsumi tugagach, asalarilarni qishga tayyorlash boshlanadi. Kuz — bu mas'uliyatli davr bo'lib, aynan shu paytda qishlov muvaffaqiyati hal bo'ladi.

1. Oziqa zaxirasini tayyorlash

Qish uchun har bir oila uyada o‘rtacha 18–25 kg sifatli asal zaxirasiga ega bo‘lishi kerak. Agar tabiiy asal yetarli bo‘lmasa, shakar siropi bilan boqish tavsiya etiladi.

Shakar siropi tayyorlash tartibi:

- 2 qism shakar
- 1 qism iliq suv Yaxshilab aralashtiriladi va kechki payt beriladi.

Boqish sentabr oyidan kechiktirilmaligi kerak, chunki asalarilar siropni qayta ishlashga ulgurishi lozim.

Asalarilarni asosiy asal yig‘ish davrida parvarishlash va kuz–qish mavsumiga puxta tayyorlash

Asalarichilik — qishloq xo‘jaligining muhim va daromadli tarmoqlaridan biridir. Asalarilar nafaqat asal, balki mum, propolis, gul changi kabi foydali mahsulotlar beradi. Eng muhimi, ular o‘simliklarni changlatib, hosildorlikni oshiradi. Shuning uchun asalarilarni yil davomida to‘g‘ri parvarish qilish, ayniqsa asosiy asal yig‘ish davri hamda kuz–qish mavsumida to‘g‘ri boqish juda muhimdir.

1. Asosiy asal yig‘ish davri

Asosiy asal yig‘ish davri — bu tabiatda nektar va gul changi eng ko‘p bo‘ladigan vaqt. Odatda bu davr bahor oxiri va yoz oylariga to‘g‘ri keladi. Tog‘li hududlarda bu muddat biroz kechroq boshlanishi mumkin.

Bu davrda asalarilar intensiv ishlaydi:

- Ishchi asalarilar guldan nektar yig‘adi
- Uyadagi asalarilar nektarni qayta ishlab asalga aylantiradi
- Mum ajralib, yangi kataklar quriladi
- Ona ari tuxum qo‘yishni kuchaytiradi

Asalarichining vazifalari:

1. Uyani kengaytirish

Agar uya torlik qilsa, asalarilar ko‘chishga (roylanishga) moyil bo‘ladi. Shuning uchun vaqtida qo‘shimcha romlar va magazin qo‘yish zarur.

2. Roylanishning oldini olish

Roylanish — oila kuchining kamayishiga olib keladi. Buning oldini olish uchun:

- Yetarli joy yaratish
- Eski onani almashtirish
- Oila bandligini ta'minlash

3. Yetilgan asalni o'z vaqtida olish

To'liq yopilgan (muhrlangan) kataklardagi asal olinadi. Bu sifatli va uzoq saqlanadigan asal bo'ladi.

4. Sog'liqni nazorat qilish

Asal yig'ish vaqtida ham kasalliklar nazoratdan chetda qolmasligi kerak.

2. Kuz mavsumida asalarini boqish

Asosiy asal yig'ish tugagach, eng muhim bosqich — qishga tayyorgarlik boshlanadi. Ko'pchilik xatolar aynan kuzda qilinadi.

Oziqa zaxirasini shakllantirish

Qish uchun har bir oila kamida 18–25 kg oziqaga ega bo'lishi kerak. Agar tabiiy asal yetarli bo'lmasa, shakar siropi beriladi.

Sirop tayyorlash:

- 2 kg shakar
- 1 litr suv

Sirop iliq holda kechqurun beriladi. Juda kech boqish mumkin emas, chunki sovuq tushganda asalarilar siropni qayta ishlay olmaydi.

Xulosa

Asalarichilikda yuqori hosil olish faqatgina asosiy asal yig'ish davridagi mehnatga emas, balki kuz–qish mavsumidagi to'g'ri parvarishga ham bevosita bog'liq. Asosiy asal yig'ish davrida kuchli va sog'lom oila shakllantirilsa, kuzda esa uni to'g'ri oziqlantirish, kasalliklardan himoya qilish va qishga puxta tayyorlash kelgusi yil muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Kuz mavsumida oziqa zaxirasini yetarli miqdorda tayyorlash, zaif oilalarni birlashtirish va uyalarni issiqlash muhim ahamiyatga ega. Qish davrida esa

asalarilarni bezovta qilmaslik, namlik va sovuqdan himoya qilish asosiy vazifa hisoblanadi.

Shuni aytish mumkinki, asalarichining tajribasi, kuzatuvchanligi va o'z vaqtida amalga oshirgan choralari natijasida asalari oilasi qishni sog'-salomat o'tkazadi hamda bahorda faol rivojlanib, mo'l asal beradi. Demak, kuz-qish parvarishi — kelgusi mavsum hosilining mustahkam poydevoridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. A.M. Isamuxamedov. **Asalarichilik asoslari.** – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Sh. Xudoyberdiyev. **Asalarilarni parvarish qilish va mahsuldorligini oshirish.** – Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi. Asalarichilik bo'yicha uslubiy qo'llanmalar.
4. FAO (Food and Agriculture Organization). Beekeeping and sustainable agriculture manuals.
5. Internet manbalari va zamonaviy asalarichilik tajribalari.